

باسمه تعالی

معاونت قضایی و حقوقی

دادار کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی

ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی

نویسنده

دکتر حسین غلامی

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه علامه طباطبائی

سرشناسه : غلامی، حسین، ۱۳۴۸-
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
 عنوان و نام پدیدآور : ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی /
 نویسنده: حسین غلامی؛ [به سفارش]: سازمان قضایی نیروهای مسلح، اداره
 کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی
 مشخصات نشر : تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۱۶۰ ص.: جدول
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۶۴۶-۲
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس
 موضوع : جرم و جنایت - ایران - پیشگیری
 موضوع : Crime Prevention - Iran
 شناسه افزوده : ازما. قضایی نیروهای مسلح. اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی
 رده‌بندی کنگره : HV۹۹۶۰/الف ۱۲۵
 رده‌بندی دیویی : ۳۶۲.۱۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۱۶۱۷۱

عنوان کتاب: ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی
 صاحب اثر: سازمان قضایی نیروهای مسلح، اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی
 نویسنده: دکتر حسین غلامی
 ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۶
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: رایگان (غیر قابل فروش)
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۶۴۶-۲

<http://www.jangal.com>
[email: info@junglepub.org](mailto:info@junglepub.org)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵
 ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای سازمان قضایی نیروهای مسلح، اداره کل پیشگیری از وقوع جرم، عفو و بخشودگی محفوظ است»

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

مقدمه‌ی نویسنده

بخش اول: نظریه بازدارندگی

فصل اول: ظهور اندیشه بازدارندگی و تحولات آن ۳

مبحث اول: ظهور اندیشه بازدارندگی ۴

۱- اندیشه‌های بکار ۵

۲- اندیشه‌های بیتام (۱۷۴۰-۱۸۳۲) ۶

مبحث دوم: تحولات نظریه بازدارندگی ۷

گفتار اول: افول نظریه بازدارندگی ۷

گفتار دوم: احیای نظریه بازدارندگی ۹

فصل دوم: ماهیت نظریه بازدارندگی ۱۳

مبحث اول: انواع بازدارندگی ۱۴

گفتار اول: بازدارندگی عام و خاص ۱۴

گفتار دوم: سایر تقسیمات بازدارندگی ۲۰

۱- بازدارندگی مطلق، محدود و خاص ۲۰

۲- بازدارندگی مطلق یا عام و بازدارندگی حاشیه‌ای ۲۱

۳- بازدارندگی مطلق، کوتاه مدت، بلند مدت ۲۱

۴- بازدارندگی مثبت و منفی ۲۲

۵- بازدارندگی عام، خاص، تعلیمی ۲۳

مبحث دوم: عناصر بازدارندگی و انتقادات وارد بر آن ۲۴

گفتار اول: عناصر بازدارندگی ۲۴

۱- شدت ۲۴

۲- قطعیت (حتمیت) ۲۶

۳- سرعت ۳۴

و ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی

گفتار دوم: انتقادهای وارد بر نظریه بازدارندگی ۳۶

۱- نفی اندیشه بازدارندگی ۳۷

۲- عقلانیت ۴۰

۳- اراده آزاد ۴۲

۴- امکان مجازات بی گناه ۴۳

۵- امکان استفاده ابزاری از مجرم ۴۷

۶- نبود محدودیت در تعیین میزان مجازات ۵۰

۷- اثر منفی مجازات ۵۱

۸- به جایی بزهکاری ۵۴

بخش دوه: جایگاه نظریه بازدارندگی در عدالت کیفری نظامی ایران

و ارزیابی آثار و نتایج آن

فصل اول: جایگاه نظریه بازدارندگی در عدالت کیفری نظامی ایران ۵۹

مبحث اول: شدت کیفرها ۶۰

گفتار اول: حداکثر توجه به عنصر شدت کیفرها در قانون دادرسی و کیفر ارتش مصوب ۱۳۱۸ ۶۱

۱- نوع مجازات‌ها ۶۱

۲- میزان مجازات‌ها ۶۴

۳- کیفیات مشدده و مخففه ۶۵

گفتار دوم: کاهش شدت کیفرها در قانون ۱۳۷۱ ۶۸

۱- نوع مجازات‌ها ۶۹

۲- میزان مجازات‌ها ۷۱

۳- کیفیات مشدده و مخففه ۷۲

گفتار سوم: استمرار کاهش شدت کیفرها در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح

مصوب ۱۳۸۲ ۷۳

۱- انواع مجازات‌ها ۷۳

۲- میزان مجازات‌ها ۷۳

۳- کیفیات مشدده و مخففه ۷۴

مبحث دوم: قطعیت کیفرها ۷۵

گفتار اول: حداکثر قطعیت کیفرها در قانون دادرسی و کیفر ارتش مصوب ۱۳۱۸ ۷۶

۱- موارد افزایش قطعیت ۷۶

فهرست مطالب	۵
۲- موارد کاهش قطعیت	۷۷
گفتار دوم: استمرار التزام به قطعیت کیفرها در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح	
مصوب ۱۳۷۱	۷۹
۱- موارد افزایش قطعیت	۷۹
۲- موارد کاهش قطعیت	۸۰
گفتار سوم: تداوم التزام به قطعیت کیفرها در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب	
۱۳۸۲	۸۰
۱- موارد افزایش قطعیت	۸۰
۲- موارد کاهش قطعیت	۸۱
مبحث سوم: سرعت اجرای کیفرها	۸۲
گفتار اول: قانون دادسرا و کفر ارتش مصوب ۱۳۱۸	۸۲
گفتار دوم: قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب سال ۱۳۷۱ و ۱۳۸۲	۸۵
فصل دوم: ارزیابی بازدارندگی احکام کیفری	۸۹
مبحث اول: روش تحقیق	۹۰
گفتار اول: واحد تحلیل	۹۰
گفتار دوم: جامعه آماری	۹۱
گفتار سوم: روش نمونه‌گیری و حجم نمونه	۹۱
گفتار چهارم: روش‌های آماری	۹۱
مبحث دوم: تحلیل داده‌ها	۹۲
گفتار اول: تحلیل داده‌های حاصل از بررسی مجازات حبس، جزای نقدی و تعلق مجازات	۹۲
۱- اطلاعات فردی و جرم ارتكابی محکومین	۹۲
۲- تکرار جرم محکومین	۱۰۱
گفتار دوم: تحلیل داده‌های حاصل از بررسی مجازات حبس	۱۱۱
۱- اطلاعات فردی و جرم ارتكابی محکومین به مجازات حبس	۱۱۱
۲- تکرار جرم محکومین به مجازات حبس	۱۱۷
نتیجه‌گیری	۱۳۱
رهنمودها	۱۳۵
کتابنامه	۱۳۷

پیش‌گفتار

سازمان قضایی نیروهای مسلح متصدی اجرای یکی از مهم‌ترین قوانین جزایی کشور در خصوص جرایم و مجازات‌های نیروهای مسلح است. این سازمان با بهره‌گیری از ساختار محاکم اختصاصی نظامی، رسیدگی به جرایم و صدور احکام جزایی را به موجب قوانین مربوط به انحصار محاکم می‌رساند. اجرای عدالت کیفری در قلمرو جرایم و مجازات‌های نظامی در ایران، از گذشته تاکنون، مبتنی بر توجه به اهمیت خاص جرایم نظامی، آثار وخامت بار آنها نسبت به نظم و انضباط نظامی، مصالح ملی و امنیت عمومی است. بر همین اساس، نه تنها قوانین ناظر به جرایم و مجازات‌های جرایم نیروهای مسلح، با رویکردی سخت‌گیرانه و بازدارنده از طریق توسل با مجازات‌های شدیدتر و قطعی‌تر به تصویب رسیده‌اند، بلکه قوانین ناظر به ساختار شکلی رسیدگی به جرایم نظامی نیز با تأسیس دادسراها و دادگاه‌های اختصاصی، ضرورت تسریع در رسیدگی به جرایم مذکور و پاسخ کیفری به آنها را نیز مد نظر قرار داده‌اند.

ارزیابی مهم‌ترین رویکرد حاکم بر قوانین کیفری شکلی و ماهوی ناظر به عدالت کیفری نظامی در ایران که از آن تحت عنوان «بازدارندگی» یاد می‌شود، یکی از دغدغه‌های سازمان قضایی است که بر این اساس تأثیر یا عدم تأثیر آن در مبارزه با بزه‌کاری، توجه به روش‌ها و شیوه‌های جایگزین پاسخ کیفری به جرایم، آرایه رویکردها و راهکارها، مفیدتر و مؤثرتر به قضات و سایر کاربران قوانین جرایمی نظامی، از جمله اهداف تعریف پژوهش بوده است که اکنون در قالب این اثر به چاپ رسیده است.

در این پژوهش، ضمن اذعان به ضرورت اتخاذ رویکرد کیفر شناختی نسبت به سیاست کیفری کاغذی^۱ و کاربردی^۲ در قلمرو عدالت کیفری نظامی در ایران، به بررسی مبانی نظری آموزه‌ی بازدارندگی و آثار و نتایج عملی انعکاس و اجرای آن در قوانین و عملکرد مراجع قضایی نظامی پرداخته شده است. امید است خوانندگان گرامی، به ویژه همکاران

۱- سیاست کیفری مندرج در قوانین و مقررات

۲- سیاست کیفری اتخاذی توسط مراجع قضایی و اجرایی عدالت کیفری

ی ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی

ارجمند سازمان قضایی نیروهای مسلح، با مطالعه این اثر، آن را پژوهشی مفید جهت تعمق بیشتر در قلمرو فعالیت عملی و قضایی خویش بیابند. بدون تردید حداکثر فایده این اثر، زمانی نمود خواهد یافت که همکاران ارجمند قضایی در دادسراها و دادگاه‌های نظامی؛ در مقام اتخاذ تصمیمات قضایی، اقدام به ارزیابی هزینه فایده، تدابیر اتخاذی به ویژه از جهت تحقق یا عدم تحقق اثر بازدارنده، بازپرورانه یا ترمیمی آن تصمیمات و تدابیر بپردازند.

این تحقیق و بررسی در زمره اولویت‌های پژوهشی اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی سازمان قضایی نیروهای مسلح جای گرفته و انجام آن به جناب آقای دکتر حسین غلامی، دانشیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه هرمزگان، واگذار گردید. ایشان نیز با دانشی به‌روز، پشتکاری ستودنی و تلاشی مستمر، این بررسی را انجام داده و حاصل کار ایشان، هم اکنون در قالب این کتاب با عنوان «ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری» به جامعه حقوقی ایران تقدیم می‌گردد. ضمن سپاس فراوان از تلاش‌های این محقق ساعی، و هم‌چنین سایر دست‌اندرکاران انجام این طرح، امید است، که با انجام پژوهش‌های دیگر به‌توان به تحقق عدالت کیفری در جامعه ایران، و به‌خصوص در حوزه‌ی مربوط به نیروهای مسلح، کمک نمود.

اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی

سرمان قضایی نیروهای مسلح

۱۳۹۷/۱۰/۱۰

مقدمه‌ی نویسنده

اگر بازدارندگی مفهوم محوری و کانونی نظام عدالت کیفری است،^۱ ارزیابی کارایی یا ناکارایی آن، بررسی چگونگی افزایش تأثیر یا دلایل عدم تأثیر آن، عوامل مؤثر بر افزایش یا کاهش اثر بخشی پاسخ‌های کیفری با هدف بازدارندگی از جرایم و پیشگیری از بزهکاری، نیز اهمیتی دم‌چندان دارد. آموزش بازدارندگی مجازات‌ها، موجب استفاده از انواع کیفرهای سخت و شدید با هدف بازداشتن بزهکاران بالفعل و بالقوه گردیده است.

در تاریخ حقوق کیفری هیچ آموزه‌ای به اندازه‌ی بازدارندگی، توسط مراجع سیاست‌گذار دولتی مورد توجه قرار نگرفته است. با توسل به مجازات‌ها، وعده کاهش جرایم و افزایش امنیت داده می‌شود. با سلب حیات بزه‌کار، وعده حفظ حیات شهروندان عادی آرایه می‌شود. شهروندی بزهکار، مجازات می‌شود تا شهروندی، بزهکار نشود.

بازدارندگی مبتنی بر مفهوم «ترس» و ارعاب است؛ بزهکار بالقوه یا بالفعل، هر چقدر بیشتر ترسد، کمتر مرتکب جرم می‌شود. مجازات با قرار دادن حس ترس، درد و رنج در انسان و استفاده از آن در قلمرو کیفری، در تمام نظام‌های حقوقی مشهور است؛ و برخی نظام‌ها از آن بیشتر و برخی دیگر کمتر بهره می‌برند. ترس از دست دادن جان، مال، آزادی و... هر انسان عاقل و مختاری را دچار اضطراب و نگرانی خواهد کرد. چنین وضعیتی، در فرض بنیادین آموزه بازدارندگی، موجب بازدارندگی مبتنی بر تنه‌ها از نقاط قوت و ضعف موجود انسانی و تأکیدی بر استفاده از آن در سیاست‌گذاری کیفری است. با وجود امید فراوانی که این رویکرد برای ایجاد جامعه‌ای عاری از بزه و بزهکار ایجاد می‌کند، اما حقیقت آن است که جرم و تکرار آن، با وجود مجازات مجرمان، یکی از شایع‌ترین مشکلات جوامع و نیز نظام‌های کیفری است.

چرا با وجود توسل به انواع مجازات‌های سخت و شدید، هنوز جرم و تکرار آن به وقوع می‌پیوندد؟ قانون‌گذاران گمان می‌کنند به محض تصویب قوانین سخت‌گیرانه، چنان پیامی به مجرمان ابلاغ می‌شود که از ارتکاب جرم دست خواهند کشید. با وقوع جرم و ارتکاب آن،

ل ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها در قلمرو عدالت کیفری نظامی

نظام رسیدگی قضایی و به ویژه قضات گمان می‌کنند با صدور حکم به مجازات شدید، دیگر کسی مرتکب جرم نمی‌شود. با اعمال مجازات و اجرای آن در ملأ عام، مجریان بر این عقیده‌اند که پیام نهایی به همه حاضران و غایبان صحنه اجرای حکم ابلاغ شده و مجازات، اعجاز بازدارنده خود را دیگر این بار نشان خواهد داد.

اما، جرم بار دیگر اتفاق می‌افتد و برخی دیگر مرتکب آن می‌شوند. منطق بازدارندگی، به جای ارزیابی صحت و سقم فرض‌های بنیادین خود، گمان می‌کند که مجازات به نحو کافی شدید نبوده است و پیام به درستی ابلاغ نشده است پس باید آن را تشدید نمود و قانون تشدید مجازات قانون را به تصویب رساند. قوانین مشدد نیز به سرنوشت قوانین پیشین ممکن است دچار شوند، در حالی که منطق بازدارندگی هم‌چنان بر ضرورت تشدید در وضع قانون و تسریع در اجرای آن تأکید می‌کند. اینجا است که اگر پرسش شود چرا با وجود این همه مجازات، از بین جرم کاسته نشده است، بار دیگر با منطق بازدارندگی و بر مبنای استدلال عدمی، پاسخ می‌دهند: «بن همه مجازات کردیم، وضعیت این گونه است؛ تصور کنید اگر مجازات نمی‌کردیم چه می‌شد؟» در این استدلال به جای تلاش برای اثبات آثار مجازات و احتمالاً نقش بازدارنده آن، وضعیت ناموجود عدم توسل به مجازات ارجاع داده می‌شود تا پرسش‌گر از پرسش خود پیسمار شود.

ارزیابی غیر علمی بازدارندگی، در جستجوی نقاط قوت و ضعف آن سیاست کیفری است که با توسل به مجازات‌های شدید و اجرای آنها، ناظران و مجازات‌شدگان، بازپروری و اصلاح آنان عقیده دارد، با اجرای علنی مجازات‌ها و تبدیل خیابان، پارک، ورزشگاه و... به محل نمایش مجازات مرگ، شلاق و... امید دارد که راه بزهکاری را روبرو بماند و بزهکاری ریشه کن شود. ارزیابی کیفر شناختی بازدارندگی، نه تنها مبانی بازدارندگی را در معرض چالش قرار می‌دهد، بلکه میزان کارایی و تأثیر گذاری آن را نیز در ترازوی نقد می‌گذارد.

با وجود آن که بشر در هیچ زمانی از تاریخ خود و هنوز در هیچ جامعه انسانی، بی‌نیاز از وضع قانون و به ویژه قوانین کیفری در خصوص جرایم و مجازات‌ها نشده است، اما تاریخ تحولات کیفری به ویژه در قرن‌های اخیر نشان می‌دهد افزایش جرم‌انگاری از یک طرف و توسل بیشتر به مجازات‌ها و پاسخ‌های کیفری شدیدتر از طرف دیگر، ضرورتاً منجر به «کنترل» بر رفتار شهروندان و امنیت بیشتر جوامع انسانی نشده است. چه بسیار جوامعی که در زمان لغو مجازات اعدام دچار چنان وضعیتی نشده‌اند. چه بسیار جرایمی که با وجود

کاهش مجازات آنها، افزایش نیافته‌اند و چه بسیار رفتارهای مجرمانه‌ای که با وجود جرم‌زدایی از آنها، شایع و مشروع نگردیده‌اند.

چنین حقایقی صحت توسل به مجازات به عنوان عنصر مشروعیت بخش و حافظ هنجار آن را معرض تردید جدی قرار داده است. از این جهت ارزیابی مجازات‌ها و بررسی کارکرد بازدارنده یا فاقد بازدارندگی آنها، نقش مؤثری در رد یا قبول، تایید یا عدم تایید چنین دغدغه‌ایی خواهد داشت.

سیاست کیفری در ایران بهشت آموزه بازدارندگی است. بازدارندگی، مهم‌ترین مبنای توجیه توسل انواع مجازات‌ها و اجرا آنها توسط قانونگذار، قاضی و متصدیان اجرای کیفری در ایران است. این آموزه در تصویب پرکاربردترین قانون مجازات (عمومی/اسلامی) و نیز قوانین جزایی اختصاصی، مهم‌ترین مبنای نظر و عمل قانون‌گذار بوده است. در قوانین جزایی عمومی و اختصاصی، تنوع به شدیدترین مجازات‌ها مانند اعدام، مجازات‌های جسمانی، حبس‌های طولانی مدت و ... با هدف اصلاح و تربیت بزهکار صورت نمی‌گیرد، هم‌چنان که در تصویب بسیاری از آنها لزوماً به عنصر سزادهی و تناسب جرم و مجازات نیز تأکید نمی‌شود. در این دسته از قوانین و از جمله قانون مجازات جرایم مواد مخدر و قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح که در کنار قانون مجازات (عمومی/اسلامی) از جمله پر کاربردترین قوانین جزایی به شمار می‌روند، توسل به شدیدترین مجازات‌ها با هدف بازداشتن بزهکاران بالقوه و بالفعل، هدف اصلی است.

در نتیجه تمرکز بر این آموزه، جمعیت زندان‌های کشور در دهه‌های اخیر به‌طور فزاینده‌ای گسترش یافته و همواره بر تعداد پرونده‌های کیفری و میزان اشتغال مراکز پستی و امنیتی به آنها افزوده می‌شود و در عین حال مهم‌ترین پاسخی که در خصوص چرایی افزایش بزهکاری و به ویژه جرایم مواد مخدر ارایه می‌شود، این است که «این همه مجازات ندریم وضعیت این گونه است؛ تصور کنید اگر مجازات نمی‌کردیم چه می‌شد»

در حالی که چنین پاسخی حاکی از به رسمیت شناختن هیچ گونه ضرورتی برای ارزیابی بازدارندگی مجازات‌ها و کشف نقاط قوت و ضعف آن نیست، باید اذعان نمود ابراز علاقه و نیاز یک دستگاه و سازمان قضایی جهت ارزیابی بازدارندگی بخشی از احکام صادره آن مجموعه، بیان‌گر ضرورت انجام بررسی علمی و نیز درک و دریافت نقاط قوت و ضعف آن برای مبارزه با بزهکاری و کنترل اجتماعی مناسب‌تر است.

از این جهت دغدغه سازمان قضایی نیروهای مسلح و به ویژه اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی آن سازمان جهت بررسی کارکرد بازدارنده یا غیر بازدارنده احکام صادره در آن سازمان قابل تقدیر است. این اثر، حاصل پژوهشی است که ضمن درک ضرورت آشنایی با آموزه‌ی بازدارندگی به عنوان مهم‌ترین آموزه تأثیر گذار بر وضع قوانین کیفری مربوط به جرایم و مجازات‌های نیروهای مسلح و تأسیس و تشکیل دادگاه‌های اختصاصی نظامی، نیاز به تبیین آثار و نتیجه بخش از تصمیمات، احکام و آرای صادره در آن نهاد را نیز جدی و ضروری تلقی نموده است.

هدف اصلی از انجام این پژوهش، ارزیابی کارکرد بازدارنده آرای محاکم نظامی تهران بر اساس ساختار جرم بوده است. بر این اساس سه پرسش اصلی این پژوهش، در جستجوی تبیین میزان بازدارندگی یا فقدان بازدارندگی، مقایسه تأثیر و نقش پاسخ‌ها با یکدیگر و امکان جایگزینی آنها می‌باشد. این پرسش‌ها عبارتند از:

۱- آیا مجازات حبس در خصوص مرتکبان جرایم نظامی بازدارنده است؟

۲- آیا رابطه‌ای میان مدت مجازات حبس و تکرار جرم وجود دارد؟

۳- آیا تفاوت معناداری میان بازدارندگی مجازات حبس، جزای نقدی و تعلیق مجازات در جرایم نظامی وجود دارد؟

در این پژوهش، در حالی که در پرسش اول به ارزیابی نقش بازدارنده حبس تأکید شده است، در پرسش سوم، با توجه به آثار زیانبار حبس، ضرورت مقایسه اثر بازدارنده حبس با یک مجازات (جزای نقدی) و تدبیر جایگزین (تعلیق مجازات) آن مد نظر قرار گرفته است.

بخش اول این پژوهش با هدف آشنایی با نظریه بازدارندگی ماهیت عناصر آن، به بررسی این نظر و تبیین و تشریح آن می‌پردازد. در فصل دوم از بخش اول، ماهیت نظریه بازدارندگی و عناصر آن مورد بحث واقع شده است. در بخش دوم به بررسی نقش و جایگاه نظریه بازدارندگی در وضع قوانین ناظر به جرایم و مجازات‌های نیروهای مسلح و سپس نسبت به ارزیابی کارایی یا ناکارایی نظام پاسخ‌ها به جرایم مذکور اقدام شده است. فصل اول این بخش با تأکید بر عناصر شدت، قطعیت و سرعت، به عنوان عناصر مورد تأکید آموزه بازدارندگی مجازات‌ها، میزان تأثیر پذیری قوانین مربوط به جرایم و مجازات‌های نیروهای مسلح از این رویکرد را مورد توجه قرار داده است.

در فصل دوم، با توجه به پرسش‌های پژوهش، به ارزیابی کارایی یا ناکارایی پاسخ و نیز تعیین و تبیین برخی عوامل مؤثر بر متغیرهای مذکور پرداخته شده است.

در انجام این پژوهش نه تنها از همکاری و همراهی اداره کل پیشگیری از وقوع جرم و عفو و بخشودگی سازمان قضایی نیروهای مسلح و به ویژه مدیر کل محترم سابق آن اداره جناب آقای دکتر احمد غلامی قادی و همکاران ایشان بهره مند بوده‌ام، بلکه از کمک و مساعدت آقایان مرتضی میرزایی مقدم، مهدی کلهرنیا و سرکار خانم فاطمه برومند در مراحل مختلف گزارش، جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز بهره برده‌ام که به این وسیله مراتب تشکر و سپاس خود را به آنان تقدیم می‌دارم.